

BEZLER, Francis. *Les pénitentiels espagnols. Contributions à l'étude de la civilisation de l'Espagne Chrétienne du Haut Moyen Âge*. Münster, 1994, 334 p.

La *Spanische Forschungen des Görresgesellschaft*, fundada per Heinrich Finke, Wilhelm Neuss, Georg Schreiber, continuada per Johannes Vincke i amb la col·laboració de Quintí Aldea, Theo Berchem, Hans Flache, Hans Juretschke i Frederic Udina Martorell, en el seu trenta volum, de la segona sèrie i a cura d'Odilò Engels, publica aquest interessantíssim llibre que, a més del seu contingut jurídic, conté dades remarcables per a un estudi de mentalitats; no es tracta, doncs, d'un pregon tractat de dret eclesiàstic únicament, sinó també d'actituds de clergues i fidels durant l'alta edat mitjana: és un veritable conjunt de dades per a un estudi de les mentalitats hispàniques a l'alta edat mitjana.

En general, el tema dels penitencials espanyols no ha interessat a les grans figures de la història de l'església espanyola —García Villada, García Villosada—, ni als historiadors de gran relleu —com Menéndez Pidal o Sánchez Albornoz—, malgrat que el primer d'aquets dos destacats historiadors s'hagi interessat pel de Silos (com a conseqüència de les famoses glosses del castellà) i D. Claudio amb motiu del seu estudi sobre la ciutat de Lleó al segle x, on es parla, un xic de passada, de les penitències dels espanyols.

Alguns insignes especialistes, però, s'han interessat pel tema: M.C. Díaz i Díaz que ho féu sobre el penitencial de Còrdova; altres —Romero, Pérez de Urbel, Vázquez de Parga, González Riva— han tractat del tema sense gaire penetració.

L'autor del llibre que comentem, escrit en francès, com se'n pot deduir del títol, estudia, en primer lloc, la posició dels penitencials espanyols en el quadre general penitencial; després s'ocupa de la descripció i datació de cadascun dels llibres penitencials (I part); més endavant, a la II part, tracta de la doctrina dels dits llibres, estudia la tipologia de les penes (III part) i de les faltes (IV part). D'aquesta darrera part cal assenyalar, d'entre els catorze capítols, el capítol 12 que estudia les supersticions i pràctiques màgiques, mentre que al final s'analitza la vida dels clergues. Finalment, hi ha un darrer apartat de dita l'última part amb unes conclusions.

El llibre queda enriquit per dos índexs de noms propis i de matèries, i una bibliografia molt completa.

L'autor estudia tres penitencials espanyols: el de Vigila, el de Silos i el de Còrdova. El primer el data a la fi del segle x; el de Silos a la segona meitat del segle xi, i, finalment, el de Còrdova l'any 976.

A continuació apareix la doctrina i el procés penitencial en els llibres espanyols esmentats i els remeis de la penitència.

En la darrera part, la més extensa, s'analitza la tipologia dels delictes, amb catorze capítols.

De gran profit per treure una idea clara de l'estudi del professor Bezler recollirem un resum de les conclusions, que ens resulten d'un gran interès: els tres llibres penitencials espanyols porten manifestament la marca de llur elaboració a la Península: es tracta dels tres, tantes vegades esmentats, de Vigila, de Silos i de Còrdova, la data dels quals ja s'ha assenyalat (segles X-XI). Hi ha estretes relacions entre els llibres: el de Silos deriva del de Vigila, independentment del de Còrdova. Respecte a l'origen i la difusió dels textos es pot afirmar que a Espanya ja circulaven els penitencials francesos, però cal admetre textos elaborats al nostre país, anteriors als tres penitencials citats; existiren textos al nord d'Espanya i també al sud entre els mossàrabs; aquests llibres tingueren una utilitat no sols dintre dels monestirs com ho provarien les glosses, les quals sens dubte ajudarien els clergues humils en la pastoral, és a dir, el poble en general. El gran moviment penitencial de tot Europa es dona també a Espanya. Aquests llibres tenen un valor documental indubtable.

Cal dir abans d'acabar que en aquesta descripció que ens ha donat l'autor, els penitencials tenen un gran valor per a l'estudi de les mentalitats dels espanyols de l'alta edat mitjana, car no s'ha pas de pensar que aquests llibres es refereixen solament al clergat, sinó a tots els cristians i, per tant, ens poden donar una clara orientació en aquest sentit.

Frederic Udina i Martorell